

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Redaktsiooni jõustumise kp:
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:
Avaldamismärge:

Riigikogu
seadus
algtekst-terviktekst
01.05.2015
Hetkel kehtiv
RT I, 20.11.2014, 1

Välja kuulutanud
Vabariigi President
13.11.2014 otsus nr 521

Süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seadus

Vastu võetud 05.11.2014

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Seaduse reguleerimisala

- (1) Käesolev seadus sätestab menetleja poolt süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise alused, ulatuse ja korra.
- (2) Kui seadusega pole sätestatud teisiti, kohaldatakse süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamisel lisaks käesolevale seadusele ka eraõiguse kahju hüvitamise sätteid, arvestades süüteomenetluse erisusi.
- (3) Riigivastutuse seadust kohaldatakse süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamisele üksnes käesolevas seaduses sätestatud juhul.

§ 2. Kahju hüvitama kohustatud isik

- (1) Menetleja poolt kriminaalmenetluses ja vääртеomenetluses tekitatud kahju hüvitab Eesti Vabariik Rahandusministeeriumi kaudu.
- (2) Kui vääртеomenetluse kohtuväline menetleja on valla- või linnavalitsus, hüvitab menetleja poolt vääртеomenetluses tekitatud kahju kohalik omavalitsus.
- (3) Menetleja tekitatud kahjuks loetakse riigivastutuse seaduse § 12 lõikes 2 nimetatud kahju.
- (4) Kui kahju põhjustanud meedet on kohaldatud rahvusvahelises kriminaalmenetlusalas koostöös, loetakse menetleja tekitatud kahjuks:
 - 1) käesoleva seaduse § 5 või 6 kohane süüteomenetluses tekitatud kahju, kui Eesti Vabariik on taotlej riik;
 - 2) käesoleva seaduse § 7 kohane süüteomenetluses tekitatud kahju, kui Eesti Vabariik on täitev riik.

§ 3. Kahju hüvitamine kolmandatele isikutele

Kahju hüvitamine kolmandatele isikutele toimub riigivastutuse seaduse § 10 kohaselt.

2. peatükk Kahju hüvitamise alused

§ 4. Õigus nõuda süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamist

Isik võib nõuda talle menetleja poolt süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamist käesolevas seaduses sätestatud alustel, ulatuses ja korras.

§ 5. Kahju hüvitamine sõltuvalt süüteomenetluse lõpptulemusest

- (1) Kui isik mõistetakse õigeks või tema suhtes lõpetatakse kriminaalmenetlus kriminaalmenetluse seadustiku § 199 lõike 1 punkti 1, 2 või 5 alusel, võib ta nõuda kahju hüvitamist juhul, kui see tekitati:

- 1) vahistamisega;
- 2) kahtlustatavana kinnipidamisega;
- 3) elukohast lahkumise keeluga;
- 4) ametist kõrvaldamisega;
- 5) vara arestimise või äravõtmisega;
- 6) ebamõistliku menetlusajaga.

(2) Kui isiku suhtes lõpetatakse väärteomenetlus väärteomenetluse seadustiku § 29 lõike 1 punkti 1, 2, 3, 5 või 6 alusel, võib ta nõuda kahju hüvitamist juhul, kui see tekitati:

- 1) tema kinnipidamisega väärteomenetluses;
- 2) ebamõistliku menetlusajaga.

(3) Kui isikule tekitati kriminaalmenetluses kahju käesoleva paragrahvi lõike 1 tähenduses ja pärast kriminaalmenetluse lõpetamist kriminaalmenetluse seadustiku § 199 lõike 1 punkti 1 alusel alustati tema suhtes sama teoga seoses väärteomenetlust, mis lõpetati käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud alusel, on isikul õigus nõuda temale tekitatud kahju hüvitamist. Kui isikule tekitati kahju käesoleva paragrahvi lõike 2 tähenduses ja pärast väärteomenetluse lõpetamist väärteomenetluse seadustiku § 29 lõike 1 punkti 4 alusel alustati tema suhtes sama teoga seoses kriminaalmenetlust, mis lõpetati käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud alusel, on isikul õigus nõuda temale tekitatud kahju hüvitamist.

(4) Süüdimõistva otsuse korral on süüdistataval või menetlusajal isikul õigus nõuda käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud meetmega tekitatud kahju hüvitamist juhul, kui tema suhtes kohaldatud meede on oluliselt koormavam võrreldes talle mõistetud või määratud karistusega. Ka on isikul süüdimõistva otsuse korral õigus nõuda ebamõistliku menetlusajaga tekitatud kahju hüvitamist juhul, kui tema karistust mõistliku menetlusaja ületamisest hoolimata ei kergendata.

(5) Kui vara arestides tekitati kahju kolmandale isikule karistusseadustiku 7. peatüki tähenduses, võib ta nõuda kahju hüvitamist vara konfiskeerimata jätmise korral, välja arvatud juhul, kui vara jäetakse konfiskeerimata karistusseadustiku § 83¹ lõike 3 alusel.

(6) Kui vara võeti ära isikult, kes ei olnud kriminaalmenetluses kahtlustatav või süüdistatav või väärteomenetluses menetlusajal isik, on tal kahju tekkimise korral õigus nõuda kahju hüvitamist juhul, kui süüteomenetlus lõpeb käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud alusel.

§ 6. Kahju hüvitamine teistmise korral

(1) Kui teistmise tõttu uuendatud kriminaalasja uue arutamise tulemusel mõistetakse isikule varasemaga võrreldes kergem karistus, isik mõistetakse õigeks või isiku suhtes lõpetatakse kriminaalmenetlus kriminaalmenetluse seadustiku § 199 lõike 1 punkti 1, 2 või 5 alusel, võib isik nõuda talle varasema karistusega tekitatud kahju hüvitamist.

(2) Kui teistmise tõttu uuendatud väärteoasja uue arutamise tulemusel mõistetakse isikule varasemaga võrreldes kergem karistus või isiku suhtes lõpetatakse väärteomenetlus väärteomenetluse seadustiku § 29 lõike 1 punkti 1, 2, 3, 5 või 6 alusel, võib isik nõuda talle varasema karistusega tekitatud kahju hüvitamist.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kohaldatakse ka juhul, kui isiku suhtes kohaldatai teistmise tõttu tühistatud kohtulahendiga muid mõjutusvahendeid karistusseadustiku 7. peatüki tähenduses.

§ 7. Kahju hüvitamine sõltumata süüasja lõpptulemusest

(1) Kui menetleja rikub süüliselt menetlusõigust ja põhjustab seeläbi isikule kahju, on isikul õigus nõuda sellise kahju hüvitamist sõltumata sellest, milline on selle süüasja lõpptulemus, mille raames isikule kahju tekitati.

(2) Menetleja vabaneb vastutusest, kui ta tõendab, et ta ei olnud kahju tekitamises süüdi.

(3) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kahju tekitab kohus, vastutab riik riigivastutuse seaduse kohaselt.

(4) Isikul on õigus nõuda talle kriminaalmenetluse seadustiku alusel sundkorras raviautusse paigutamisega tekitatud kahju hüvitamist, kui kohtumäärus tema raviautusse paigutamise kohta on tühistatud.

§ 8. Kahju hüvitamist välistavad asjaolud

(1) Isikul ei ole õigust nõuda kahju hüvitamist, kui:

- 1) ta mõistetakse õigeks või tema suhtes lõpetatakse süüteomenetlus seetõttu, et ta ei olnud õigusvastase teo toimepanemises süüdi karistusseadustiku 2. peatüki 3. jao tähenduses, välja arvatud kahju hüvitamisel käesoleva seaduse § 7 alusel;
- 2) ta põhjustas kahju kaasa toonud meetme kohaldamise tahtlikult või ettevaatamatult, sealhulgas jättis avaldamata teistmise aluseks oleva asjaolu, rõõnas ennast, hoidus menetlusest kõrvale, rikkus tõkendist tulenevat kohustust mitte lahkuda loata oma elukohast või läks pakku;
- 3) ebamõistlik menetlusaeg oli tingitud kahju kandnud isikust või tema kaitsjast.

(2) Erandlike asjaolude korral võib isik nõuda kahju hüvitamist ka juhul, kui esinevad käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud alused ning kahju hüvitamata jätmine oleks isikule ülemäära koormav. Sellisel juhul võib vähendada isikule makstava hüvitise suurus.

3. peatükk

Kahju hüvitamise ulatuse erisused

§ 9. Kahju hüvitamise ulatus

(1) Kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti, lähtutakse kahju hüvitise suuruse määramisel riigivastutuse seaduse § 13 lõikest 1, arvestades süüteomenetluse erisusi.

(2) Menetleja võib käesolevas peatükis sätestatud hüvitise suurust muuta, kui see hüvitis ei ole õiglane, arvestades üksikjuhtumi olulisi asjaolusid ja põhjendatud huve.

§ 10. Varalise kahju hüvitamine

(1) Käesoleva seaduse § 5 või 6 alusel hüvitatakse pangakonto või raha arestimise või äravõtmisega tekitatud kahju maksimaalselt summas, mis vastab arestitud või äravõetud rahasummalt arvestatud intressile kuus protsenti aastas. Sama piirmäära kohaldatakse juhul, kui tagastatakse rahatrahvi või rahalise või varalise karistusena tasutud või sissenõutud rahasumma.

(2) Käesoleva seaduse § 5 või 6 alusel hüvitatakse varaline kahju maksimaalselt summas, mis saadakse, kui nõude esitamise kuule eelnenud viimane Statistikaameti avaldatud kvartali keskmine brutokuupalk korrutatakse 48-ga.

§ 11. Mittevaralise kahju hüvitamine

(1) Käesoleva seaduse § 5 või 6 alusel hüvitatakse füüsilisele isikule mittevaraline kahju üksnes juhul, kui isikult on süüteomenetluses võetud vabadus või on rikutud tema õigust mõistlikule menetlusajale.

(2) Käesoleva seaduse § 7 alusel hüvitatakse füüsilisele isikule mittevaraline kahju üksnes juhul, kui isikult on süüteomenetluses võetud vabadus; teda on piinatud või ebainimlikult või alandavalt koheldud; kahjustatud tema tervist, kodu või eraelu puutumatust; rikutud tema sõnumi saladust või teotatud tema au või head nime. Menetleja süü ei ole mittevaralise kahju hüvitamise eelduseks, kui menetlusõiguse rikkumisega on isikut piinatud või teda on ebainimlikult või alandavalt koheldud.

(3) Mittevaralise kahju tekkimist eeldatakse. Mittevaraline kahju hüvitatakse rahas ulatuses, milles see ei ole heastatav muude vahenditega, sealhulgas eksimuse tunnistamise ja vabandamisega.

(4) Vabaduse võtmise korral hüvitatakse mittevaraline kahju päevamäära alusel iga alanud kalendripäeva kohta, kui isikult oli vabadus võetud. Päevamäära suurus on kahju hüvitamise nõude esitamise kuule eelnenud viimane Statistikaameti avaldatud kvartali keskmine brutokuupalk, mis on jagatud 30-ga.

(5) Ebamõistliku menetlusaja korral on mittevaralise kahju hüvitis iga viivitatud aasta eest nõude esitamise kuule eelnenud viimane Statistikaameti avaldatud kvartali keskmine brutokuupalk.

4. peatükk

Kahju hüvitamise menetlus

1. jagu

Kahju hüvitamise taotlemine

§ 12. Kahju hüvitamise taotlus

Kahju hüvitatakse kahju kandnud isiku kirjaliku taotluse alusel. Taotluses märgitakse:

- 1) taotleja nimi, isikukood või selle puudumise korral sünniaeg või registrikood, aadress, sidevahendite andmed ning arveldusarve number;
- 2) taotleja esindaja või kaitsja nimi, aadress ja sidevahendite andmed, kui taotlejal on esindaja või kaitsja;
- 3) tekkinud kahju ja hüvitise suurus;
- 4) mittevaralise kahju eest hüvitise nõudmisel, samuti juhul, kui taotlejal on võimatu või ebamõistlikult keeruline varalise kahju suurus kindlaks teha, võib taotleja jätta hüvitise suuruse taotluses märkimata ja taotleda õiglast hüvitist;

- 5) meede, millega kahju tekitati;
- 6) meetme sisu, meetme kohaldamiseks antud dokumendi nimetus, kuupäev, number ja selle andnud või meedet kohaldanud ametnik või menetleja, kui nimetatud andmete esitamine on võimalik;
- 7) taotluse faktiline põhjendus;
- 8) tõendid, mis kinnitavad taotleja väidetavaid asjaolusid, viidates konkreetselt, millist asjaolu millise tõendiga tõendada soovitakse;
- 9) millal sai taotleja teada määrusest või otsusest, mille alusel tekkis tal õigus nõuda kahju hüvitamist, või kahju tekkimisest;
- 10) taotluse lisade nimekiri.

§ 13. Taotluse ja kaebuse läbi vaatamata jätmine

- (1) Kui taotlus või kaebus ei vasta nõuetele ja selles on puudused, mida saab kõrvaldada, määrab menetleja taotluse või kaebuse esitajale esimesel võimalusel mõistliku tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Menetleja selgitab, et tähtpäevaks puuduste kõrvaldamata jätmise korral võib menetleja jätta taotluse või kaebuse läbi vaatamata ja tagastada, kui puudus on selline, mis takistab taotluse või kaebuse läbi vaatamist.
- (2) Kui taotlus või kaebus esitatakse pärast tähtaja möödumist, märgitakse selles tähtaja ennistamise taotlus ja tähtaja möödalaskmise põhjused. Menetleja tagastab taotluse või kaebuse läbi vaatamata, kui selle esitamise tähtaeg on möödunud ja seda ei ennistata.
- (3) Kui isikul puudub ilmselgelt õigus nõuda kahju hüvitamist, võib taotluse või kaebuse jätta läbi vaatamata.
- (4) Taotluse või kaebuse läbi vaatamata jätmisest teavitatakse taotlejat. Taotluse või kaebuse läbi vaatamata jätmist peab kirjalikult põhjendama.

2. jagu

Kahju hüvitamise kord kriminaalasja kohtueelses menetluses ja väärteoasja kohtuvälises menetluses

§ 14. Kahjuhüvitise taotlemine kohtueelses ja kohtuvälises menetluses

- (1) Kui prokuratuur, uurimisasutus või kohtuväline menetleja koostab määruse, mille alusel tekib isikul õigus nõuda kahju hüvitamist vastavalt käesoleva seaduse §-le 5 või 6, selgitab ta õigustatud isikule käesolevas seaduses sätestatud hüvitise taotlemise korda.
- (2) Taotluse kahju hüvitamiseks käesoleva seaduse § 5, 6 või 7 alusel esitab isik kriminaalmenetluses prokuratuurile ja väärteomenetluses kohtuvälisele menetlejale.
- (3) Taotluse kahju hüvitamiseks käesoleva seaduse § 5 või 6 alusel esitab isik kuue kuu jooksul arvates päevast, kui ta sai teada või pidi teada saada prokuratuuri, uurimisasutuse või kohtuvälise menetleja määrusest, mille alusel tal tekkis õigus nõuda kahju hüvitamist.
- (4) Taotluse kahju hüvitamiseks käesoleva seaduse § 7 alusel esitab isik kolme aasta jooksul arvates päevast, kui ta sai teada või pidi teada saada kahjust, sõltumata teadasaamisest aga mitte hiljem kui kümne aasta jooksul kahju tekitamisest või selle põhjustanud sündmusest arvates.

§ 15. Taotluse lahendamine prokuratuuris ja kohtuvälise menetleja juures

- (1) Prokuratuur või kohtuväline menetleja lahendab taotluse kahe kuu jooksul selle nõuetekohasest esitamisest arvates. Asja mahukuse või keerukuse korral võib seda tähtaega määrusega pikendada ühe kuu võrra.
- (2) Kui kriminaalmenetluse lõpetamine vaidlustatakse kriminaalmenetluse seadustiku §-des 207 ja 208 sätestatud korras, peatab prokuratuur käesoleva seaduse § 5 või 6 alusel esitatud taotluse menetluse kuni kriminaalmenetluse lõpetamise kohta tehtud otsustuse jõustumiseni.
- (3) Prokuratuur või kohtuväline menetleja võib määrusega:
 - 1) jätta taotluse rahuldamata;
 - 2) rahuldada taotluse osaliselt ja määrata isikule hüvitise osas, milles taotlus rahuldati, või
 - 3) rahuldada taotluse ja määrata hüvitise vastavalt taotlusele.

§ 16. Kaebuse menetlemine Riigiprokuratuuris

- (1) Kui prokuratuur jätab taotluse osaliselt või täielikult rahuldamata või läbi vaatamata, võib isik esitada prokuratuuri määruse peale kirjaliku kaebuse Riigiprokuratuurile 30 päeva jooksul arvates päevast, kui ta sai teada või pidi teada saada vaidlustatavast määrusest. Kui prokuratuur jätab taotluse tähtaja jooksul lahendamata, võib isik esitada kirjaliku kaebuse Riigiprokuratuurile 30 päeva jooksul arvates päevast, kui prokuratuur oleks pidanud taotluse lahendama.